

ZE ZJAWISK WSPÓŁCZESNEGO
JĘZYKA CZESKIEGO

Marie HÁDKOVÁ

Vzniká nový slang maminek?

Nelze pochybovat o tom, že být maminkou novorozence je svým způsobem získaná profese a jako taková může mít i svůj profesní slang. Zároveň jde také o tzv. sociolekt, tj. jazykový úzus skupiny – v našem případě velice rozsáhlé – lidí spojených určitým společným zájmem. Navíc vstupuje do hry i emotivní aspekt tohoto společného zájmu, tedy zpravidla s láskou očekávaný potomek, děťátko. Toto vše se promítalo do mluvy maminek (občas i tatínků) vždy, ale teprve v poslední době, v důsledku možnosti využívat internetových stránek, chatování, lze tyto jazykové projevy velmi snadno zachycovat, registrovat a následně i analyzovat. Tímto novým fenoménem se již nějakou dobu zabývá M. Lišková z Ústavu pro jazyk český AV ČR (srov. např. pořad O češtině z 06.12.2008) nebo R. Wallerová (článek v „MF Dnes“ ze 17.03.2009), z jejichž materiálu také čerpáme.

Řada výrazů z tohoto okruhu je srozumitelná i „neodborníkovi“, který ji dokáže bez větších obtíží správně dekodovat. Máme na mysli slova jako *těhulka/těhule* (těhotná žena), *těhulest*, *odplenkovat*, *protidudlíkáři* (odpůrci používání dudlíků), *sunarovat* (podávat umělou výživu, resp. nekojit), *průjmovat* a *teplotovat*, *pamprsky*, protože jejich slovtvorný základ i způsob tvoření je celkem jednoznačný nebo jde o slova i vlivem reklam notoricky známá. Mnohdy jsou však výrazy a obraty tohoto typu neoficiální komunikace relativně uzavřeného společenství maminek zatemnělé pro svou metaforičnost – např. *posličkovat* (mít předzvěstné stahy), *vypustit bazén* (odtok plodové vody), *vyložit* (porodit), či pro nutnost znalosti příslušné realie – např. *být na rizikáči v Podolí* (být hospitalizována v souvislosti s rizikovým těhotenstvím na příslušném oddělení porodnice v Praze Podolí). Rizikové těhotným ženám se někdy říká *čekatelky* (S. Poberová, *Čekatelky*. Praha 1989).

Asi bez větších problémů si z kontextu vyložíme označení jako *druhátko* (druhé dítě), *čtvrť* (čtvrté dítě – snad podle *mrně*, *hříbě*), méně již *snažilku* (ženu snažící se otěhotnět), ovšem nedorozumění může vyvolat sdělení ženy *»mám dvojky«* (tj. buď dvojčata, nebo dvě děti s malým věkovým odstupem), zejména pokud by je užila v rozhovoru s mužem. Nezasvěcenci ale nebudou zřejmě rozumět téměř profesionálním *látkovat* (používat látkové pleny), *papírovky* (papírové pleny), *české čtverce*

(látkové pleny čtvercového tvaru) apod., které se primárně vyskytnou v hovoru maminek s dětskou sestrou. Sem patří i zkratka *BKM* (bezplenková komunikační metoda).

Řeči maminek na procházkách na dětských hřištích, ale i na internetu mají však ještě další rysy, kvůli nimž bychom užité výrazivo nezařazovali k slangovým prostředkům. Za prvé jde o jazykově kreativní obraty, hříčky vzniklé *ad hoc*, např. že miminko je *noční kojovník*, že *»mé mateřství získalo nový, čistě nočníkově vysazovací charakter«*, či režim *»asi zuby«* (tedy že miminko je nevrle, nesvé, má teplotu, ale nevíme proč, nejspíše od prožívajících se zoubků). K slangovým prostředkům bychom nepočítali ani slova jako *bejbisek*, *kojo* (kojení), *manža* (manžel) a podobné zdvořilky či deformace, kdy jde spíše o idiolekty, rodinný vyjadřovací úzus. A samozřejmě nelze slang maminek zaměňovat a mísit s dětskou řečí, resp. s řečí rodičů s malými dětmi (*hajinkat*, *hafík*, je to *bak*, vláček dělá *š š š*) a jejím výzkumem. To je zcela jiná oblast, kterou se zabývá jazykověda – v poslední době zejména slovenská (D. Slančová aj.).